

Nr 82.

Ankom till riksdagens kansli den 28 mars 1930 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående särskilt understöd till skolväsendet i skoldistrikt inom Norrland och Dalarna på grund av kronoparkskolonisation m. m. jämte en i ämnet väckt motion. (2:a avd.)

I den till riksdagen den 3 januari 1930 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1930/1931 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkten 199 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag) föreslagit riksdagen att, i avbidan på proposition angående särskilt understöd till skolväsendet i skoldistrikt inom Norrland och Dalarna på grund av kronoparkskolonisation m. m., för ändamålet för budgetåret 1930/1931 beräkna ett extra förslagsanslag av 30,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avläten, den 14 februari 1930 dagtecknad proposition, nr 116, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandlingen, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för sistnämnda dag, föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att det må ankomma på Kungl. Maj:ts prövning, huruvida och i vad mån understöd må lämnas vederbörande skoldistrikt för upprätande av skola, avsedd huvudsakligen för kronotorparens barn, genom avgiftsfritt upplåtande under nyttjanderätt från kronopark av för ändamålet erforderlig mark och kostnadsfritt tillhandahållande å rot av erforderligt virke,

dels ock till särskilt understöd åt skolväsendet i skoldistrikt inom Norrland och Dalarna på grund av kronoparkskolonisation eller upplåtelse av kronotorp, skogstorp eller odlingslägenheter för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra förslagsanslag av 30,000 kronor att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 14 februari 1930 angivits, samt enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till sist omnämnda statsrådsprotokoll.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *A. Olsson* i Mora väckt motion (II: 439), vari hemstälts, att riksdagen till särskilt understöd åt skolväsendet i skoldistrikt inom Norrland och Dalarna på grund av kronoparkskolonisation eller upplåtelse av kronotorp, skogstorp eller odlingslägenheter för budgetåret 1930/1931 måtte anvisa ett reservationsanslag av 50,000 kronor att utgå enligt bestämmelser, som utfärdas av Kungl. Maj:t, men med sådan ändring av de i Kungl. Maj:ts proposition angivna grunderna, som antytts i den uti motionen anförda motiveringen.

Med avseende å de av motionären till stöd för hans hemställan andragna skälen får utskottet hänvisa till motionen.

I en den 6 mars 1925 dagtecknad proposition, nr 90, framlade Kungl. Maj:t för riksdagen förslag angående kolonisation å kronoparker i Norrland och Dalarna. I nämnda proposition föreslogs — under § 29 av ett vid propositionen fogat »Förslag till allmänna grunder för upplåtande av kolonat å kronoparker i Norrland och Dalarna» — att det skulle ankomma på Kungl. Maj:ts prövning, huruvida och i vad mån understöd skulle lämnas vederbörande skoldistrikt för upprättande av skola, avsedd huvudsakligen för kolonisters barn, genom avgiftsfritt upplåtande under nyttjanderätt från kronopark av för ändamålet erforderlig mark och kostnadsfritt tillhandahållande å rot av erforderligt virke.

Vid sin anmälan inför Kungl. Maj:t av ifrågavarande ärende uttalade därjämte dåvarande statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, att han icke vore i tillfälle att då taga ställning till väckt fråga om eventuellt ytterligare statligt understöd åt vissa skoldistrikt i form av särskilt bidrag till skolbyggnaders uppförande och till inackordering av skolbarn i skolhem eller enskilda hem. Enligt departementschefens mening borde denna fråga för övervägande överlämnas till ecklesiastikdepartementet.

I två vid riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts ovanberörda proposition väckta motioner (I: 249 och II: 374) framhölls, att i sagda § 29 borde utsägas, att skattetyngd skolkommun, som ådroges ökade kostnader för barn, tillhörande kolonister — särskilt sådana, som inflyttade från annan kommun — även borde kunna erhålla understöd utöver vad i propositionen föreslagits.

I sitt i ärendet avgivna, av riksdagen i skrivelse den 30 maj 1925, nr 299, godkända utlåtande, nr 67, anförde jordbruksutskottet, att utskottet icke ville förneka, att fog funnes för motionärernas hemställan, samt att utskottet förutsatte, att berörda fråga gjordes till föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet genom utredning på sätt departementschefen ställt i utsikt.

Den 26 juni 1925 utfärdade Kungl. Maj:t kungörelse, nr 291, angående allmänna grunder för upplåtande av kolonat å kronoparker i Norrland och Dalarna, i vilken kungörelse under § 29 bestämmelser utfärdats rörande

understöd åt skoldistrikt genom avgiftsfritt upplåtande av mark och kostnadsfritt tillhandahållande av virke på sätt i propositionen nr 90/1925 föreslagits.

I skrivelse till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet den 2 juni 1925 anhöll dåvarande chefen för jordbruksdepartementet — under hänvisning till vad som rörande frågan om skolväsendet för kolonisters barn förekommit vid 1925 års riksdag — att chefen för ecklesiastikdepartementet ville taga under övervägande frågan om ytterligare statsunderstöd, utöver vad som av nämnda riksdag medgivits, åt vissa skoldistrikt för skolväsendets ordnande för kolonisters barn.

Den 23 juli 1925 anbefalldes skolöverstyrelsen att verkställa närmare utredning, huruvida och i sådant fall under vilka villkor ifrågasatt ytterligare statsunderstöd borde utgå för skolor, anordnade för barn till kolonister å kronoparker i Norrland och Dalarna; och skulle skolöverstyrelsen äga att, när omständigheterna befunnos därtill föranleda, till Kungl. Maj:t inkomma med yttrande och förslag i ämnet.

Med skrivelse den 13 juli 1926 inkom skolöverstyrelsen till Kungl. Maj:t med yttrande och förslag i ämnet samt överlämnade därvid utlåtanden i ärendet av vederbörande folkskolinspektörer ävensom av domkapitlen i Uppsala, Västerås, Härnösand och Luleå.

Skolöverstyrelsen har i sitt yttrande anfört bland annat:

Överstyrelsen får som sin mening framhålla, att rättvisa och billighet kräva ökat statsbidrag till de skoldistrikt, som nödgas vidkännas särskilda kostnader för undervisning av barn till kolonister.

Ett ökat statsunderstöd för denna angelägenhet bör dock icke enligt överstyrelsens mening medföra några undantagsbestämmelser i fråga om skolväsendets organisation och ledning. Det bör allt fort åligga de skoldistrikt, inom vilka kolonaten ligga, att ombesörja lagstadgad skolundervisning för kolonisternas barn såväl som för andra barn, och skolråd och kyrkostämma bära även härvidlag på författningsenligt sätt handhava denna angelägenhet. Att staten genom några sina egna organ i vissa fall skulle upprätta skolor för kolonisters barn och sedan underhålla dessa, finner överstyrelsen varken nödigt eller lämpligt.

Statsbidrag för ifrågavarande ändamål bör alltså utgå till skoldistrikt efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall. Endast genom en sådan prövning efter samtliga vederbörandes hörande torde det bliva möjligt avgöra, i vilken omfattning skoldistriktet nödgas vidkännas merkostnader för sitt skolväsende på grund av kolonat inom församlingen. Därigenom möjliggöres också nödig hänsyn till den sökande församlingens ekonomiska bärkraft i allmänhet och till de utgifter, kolonisationen förorsakat kommunen i fråga om fattigvård eller i annat avseende. Först efter en sådan allsidig prövning i varje fall, torde det bliva möjligt avgöra, huru stort statsbidrag skäligt bör tillerkännas skoldistriktet för kolonistbarnens skolundervisning.

Rörande omfattningen av statsbidrag för detta ändamål anser överstyrelsen visserligen, att fall kunna förekomma, då staten helt bör bestrida

kostnaderna för nybyggnad av skolhus uteslutande eller huvudsakligen avsedda för barn till kolonister jämte därför nödiga lärarbostäder. I många fall torde dock statsbidraget kunna begränsas till endast en del av kostnaderna för nybyggnad och dess storlek göras beroende av den sökande församlingens ekonomiska ställning, dess merkostnad i utgifterna för skolväsendet på grund av inom densamma liggande kolonat, samt av i vad mån även andra skolpliktiga inom skoldistriktet kunna hänvisas till de närmast för kolonistbarn uppförda skolhusen.

Enligt överstyrelsens mening bör skäligt statsbidrag också kunna utgå till skoldistrikt, som på grund av genom kolonats anläggande ökat barnantal nödgats vidtaga sådana utvidgningar av redan förefintliga för området i övrigt fullt tillräckliga skolor, att nybyggnad av lokaler därigenom blivit nödvändiga.

I andra fall, särskilt där man icke med någon grad av visshet kan avgöra, om skolan för framtiden kommer att behövas och bibehållas, torde det vara lämpligt att förhyra lokaler för skola vid kolonatsamhällen. Där under sådana förhållanden tjänliga lokaler kunna anskaffas genom förhyring, synes det överstyrelsen rimligt, att statsbidrag utgår till hela hyresbeloppet eller del därav.

Mångenstädes, där kolonaten ligga spridda och barnantalet är ringa, torde skolundervisningen lämpligen kunna tillgodoses genom inackordering i skolhem eller enskilda hem i byar, där skolor med goda skolformer finnas. Understundom torde i sådana fall skolgången bäst underlättas genom skolskjutsar, där avstånd och vägförhållanden möjliggöra en sådan anordning. Även för sådant ändamål synes statsbidrag vara behövt. Överstyrelsen anser sålunda, att i förevarande fall statsbidrag bör utgå både till uppförande av skolhus och lärarbostäder och jämväl till underlättande av skolgången genom inackordering eller anordnande av skolskjutsar.

I fråga om skolor, upprättade uteslutande för kolonisters barn, böra enligt överstyrelsens mening skoldistriktet också kunna erhålla statsbidrag till nödiga inventarier och en första uppsättning av undervisningsmateriel. Där emot kan överstyrelsen icke dela den av åtskilliga folkskolinspektörer uttalade meningen, att staten också skulle förpliktiga sig att för framtiden underhålla både skolhus och inventarier och därjämte bekosta och tillhandahålla bränsle för både skolans och lärarpersonalens behov. En sådan anordning skulle medföra, att de olika skolorna inom samma skoldistrikt för sitt underhåll i visst avseende bleve beroende av olika myndigheter, vilket säkerligen skulle komma att medföra åtskilliga slitningar och olägenheter.

Rörande de villkor, under vilka skoldistrikt må anses böra ifrågakomma till erhållande av statsbidrag för ovanberörda ändamål, torde böra gälla, att kommunen åtager sig all underhållningsskyldighet av byggnaderna och ikläder sig skyldigheten att fullgöra alla de åligganden, som i allmänhet tillkomma skoldistrikt med avseende på lärares avlöning, lokalernas renhållning, uppvärmning, belysning m. m. Till den sökande kommunens skattebörda och ekonomiska bärkraft bör självfallet också den största hänsyn tagas icke blott vid bestämmande av statsbidragets storlek utan också vid beslut om, huruvida bidrag skall utgå eller ej.

Vid beräkning av storleken av det anslag, som för budgetåret 1927/1928 för nu föreliggande ändamål torde bli nödvändigt, föreslår överstyrelsen ett anslag av endast 50,000 kronor till anskaffande av lokaler för skolor avsedda för barn till kolonister i Norrland och Dalarna.

Beträffande statsbidrag till inackordering av skolbarn från kolonat vill överstyrelsen erinra om att riksdagen efter framställning av Kungl. Maj:t för budgetåret 1926/1927 anslagit 200,000 kronor för beredande av möjlighet till skolgång genom inackordering i skolhem eller enskilda hem för skolpliktiga barn av fattiga, avlägset boende föräldrar i skoldistrikt inom Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Genom kungörelse av den 28 maj 1926 har också Kungl. Maj:t utfärdat närmare bestämmelser rörande statsbidrag för ovannämnda ändamål.

Enligt denna kungörelse kan dock statsbidrag för inackordering av skolbarn utgå till vissa skoldistrikt endast inom Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, under det att kolonat finnas även inom Västernorrlands, Kopparbergs och Gävleborgs län. Det synes rimligt, att skoldistrikt även inom dessa län, vilka hava att sörja för skolundervisning till barn från kolonat, beredas möjlighet att erhålla statsbidrag till inackordering av dessa barn, där denna anordning visar sig ändamålsenligast för deras skolgång.

I fråga om anordnande av skolskjutsar för kolonistbarn erfordras icke något särskilt anslag och icke heller någon ändring i gällande bestämmelser, då vad som gäller om skolskjutsar för skolpliktiga i allmänhet även kan tillämpas på kolonistbarn.

Överstyrelsen har som sin mening ovan framhållit, att det anslag, som riksdagen eventuellt beviljar för här berörda ändamål, bör tilldelas skoldistrikt i enlighet med särskilda av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser. Förslag till dessa bestämmelser liksom ock till de författningsändringar, som därigenom nödvändiggöras, torde framdeles böra av överstyrelsen avgivas.

På grund av det anförda hemställde överstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte dels för anskaffande av lokaler till skolor för kolonistbarn i Norrland och Dalarna för budgetåret 1927/1928 av riksdagen äska ett förslagsanslag på extra stat av 50,000 kronor, dels för riksdagen framlägga förslag om sådan ändring i kungörelsen den 28 maj 1926 angående statsbidrag till vissa skoldistrikt inom Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län för inackordering av skolbarn, att däri givna bestämmelser utsträckas till att omfatta skoldistrikt även inom Gävleborgs, Kopparbergs och Västernorrlands län, i vad angår skolor avsedda för kolonistbarn.

I anledning av en vid 1928 års riksdag i ämnet väckt motion har härefter riksdagen i skrivelse den 19 maj 1928, nr 219, dels anmält, att riksdagen medgivit, att det må ankomma på Kungl. Maj:ts prövning, huruvida och i vad mån understöd må lämnas vederbörande skoldistrikt för upprättande av skola, avsedd huvudsakligen för skogstorpares och odlingslägenhetsinnehavares barn, genom avgiftsfritt upplåtande under nyttjanderätt från kronopark av för ändamålet erforderlig mark och kostnadsfritt tillhandahållande å rot av erforderligt virke; dels ock anhållit, att utredningen huruvida ytterligare statligt understöd bör beredas vissa skoldistrikt, som ådragas ökade skolkostnader för barn tillhörande kolonister, må komma att omfatta även skoldistrikt, som få vidkännas dylika kostnader för skogstorpares och odlingslägenhetsinnehavares barn.

Genom beslut den 29 juni 1928 anbefalldes Kungl. Maj:t domänstyrelsen

och skolöverstyrelsen att, med anledning av vad riksdagen i sin ovanberörda skrivelse nr 219 anför, till Kungl. Maj:t inkomma med utredning och förslag i fråga om de åtgärder, som kunde bära av Kungl. Maj:t vidtagas för beredande åt sådana kommuner i Norrland och Dalarna, där s. k. kronotorp i större utsträckning vore belägna, av ökat understöd till skolväsendet.

Nämnda ämbetsverk hava såsom en sammanfattning av sitt med anledning härav avgivna utlåtande anför

att mera skattetyngda kommuner med ökade skolkostnader på grund av kronoparkskolonisationen synas — oberoende av huruvida denna skett genom anläggande av kolonat eller genom skogstorp eller odlingslägenheter — bära kunna beredas ett skäligt understöd även utöver den förmån, som beretts dem genom möjligheten att kunna erhålla fri mark och fritt virke å rot till skolbyggnader;

att detta understöd synes lämpligast bära beviljas — ej enligt vissa på förhand fixerade normer — utan efter prövning i varje särskilt fall av alla på frågan inverkan faktorer;

att för ändamålet ett särskilt anslag bör äskas av riksdagen och således domänfonden ej belastas med några kostnader för ifrågavarande angelägenhet utöver tillhandahållande i förekommande fall av fri mark och fritt virke till skolbyggnader;

att i kungörelsen den 28 maj 1926 angående statsbidrag till vissa skoldistrikt inom Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län för inackordering av skolbarn sådan ändring bör göras, att däri givna bestämmelser utsträckas till att omfatta skoldistrikt även inom Västernorrlands, Gävleborgs och Kopparbergs län, i vad angår barn till kolonister, kronotorpare och odlingslägenhetsinnehavare; samt

att till följd härav ävensom för beredande av ökade möjligheter att anordna skolskjutsar för ifrågavarande barn anslagen till inackordering av skolpliktiga barn och till anordnande av skolskjutsar bära i erforderlig mån ökas.

Departementschefen har erinrat om att, sedan 1928 års riksdag avlät sin ovannämnda skrivelse i ämnet, vissa ändringar skett i lagstiftningen beträffande jordupplåtelser å de norrländska kronoparkerna. Genom beslut av 1929 års riksdag hade tillkommit en ny upplåtelseform, nämligen kronotorpen. De redan skedda upplåtelseerna av skogstorp och odlingslägenheter skulle visserligen äga bestånd men några nya upplåtelser av sådana skulle icke förekomma efter ikraftträdandet av 1929 års lagstiftning. Beträffande kronotorpare gällde i det hänseende, som här vore i fråga, samma förhållanden som beträffande innehavare av skogstorp och odlingslägenheter. Departementschefens efterföljande framställning avsåg därför samtliga dessa tre kategorier, om vilka han i sitt anförande — där de ej uttryckligen hölles särskilda — begagnade den gemensamma beteckningen kronotorpare.

Utredningen i ärendet har, framhåller departementschefen, visat, att på sina håll svårigheter uppstått i fråga om beredande av skolundervisning för kronoparkskolonisters och kronotorparens barn, ävensom att denna angelägenhet förorsakat och fortfarande förorsakade skoldistriktet betydande särskilda kostnader. De flesta härav berörda skoldistriktet vore också hårt skatte-tyngda och i ekonomiskt hänseende mindre bärkraftiga. Härtill komme vidare, att kolonisationen även i andra hänseenden, t. ex. i fråga om fattigvård, medfört ökade utgifter för kommunerna utan motsvarande ökning i inkomster genom skattebidrag från kolonisterna. Från flera håll vitsordades också, att kolonisationen framkallat bekymmer inom kommunerna, så att dessa ansåge sig icke kunna utan särskild hjälp från statens sida sörja för kolonistbarnens skolundervisning, i synnerhet som kolonaten upprättades utan någon kommunernas medverkan och understundom mot deras vilja och önskan.

Det understöd, som genom § 29 av gällande kungörelse angående allmänna grunder för upplåtande av kolonat å kronoparker i Norrland och Dalarna tillförsäkrats vederbörande skoldistrikt för upprättande av skola, avsedd huvudsakligen för kolonisters barn — genom upplåtande under nyttjanderätt från kronopark av för ändamålet erforderlig mark och kostnadsfritt tillhandahållande å rot av erforderligt virke — hade genom ovanberörda beslut av 1928 års riksdag utsträckts att gälla jämväl skola, avsedd huvudsakligen för skogstorparens och odlingslägenhetsinnehavares barn. Sådant understöd borde givetvis även utgå för skola, avsedd huvudsakligen för kronotorparens barn, vartill särskilt medgivande av riksdagen torde böra inhämtas.

Emellertid visade den nu föreliggande undersökningen, att enbart ett sådant understöd som det nyss berörda icke vore tillräckligt.

I de i ärendet avgivna yttrandena hade från flera håll understrukits, att kolonisternas och kronotorparnas skolfråga i största möjliga utsträckning borde lösas enligt andra linjer än genom nybyggnader, nämligen dels genom utnyttjande av de möjligheter, som kunde stå till buds hyresvägen, dels ock genom ökade bidrag till inackordering samt i vissa fall även till skolskjutsar.

Bidrag från anslagen till inackordering och skolskjutsar kunde redan nu erhållas för här ifrågavarande ändamål och hade också vid flera tillfällen med gott resultat kommit till användning. De besparingar i kostnader för skollokaler, som genom ett anlåtande av dessa anslag kunde åvägbringas både för statsverket och för det enskilda skoldistriktet, gjorde en användning i första hand av dessa utvägar synnerligen önskvärd. Någon förhöjning av det till bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn utgående anslaget, vilket under punkt 204 av 1930 års åttonde huvudtitel föreslagits skola för budgetåret 1930/1931 upptagas med ett belopp av 60,000 kronor, torde icke av denna anledning vara erforderlig.

Det för bidrag till inackordering nu utgående anslaget vore för närvarande avsett för skoldistrikt inom Jämtlands och Västerbottens län samt Norrbottens län med undantag av rikets nordligaste gränssorter. Förslag hade nu

framställt om att rätten till bidrag från anslaget till inackordering skulle utsträckas till att omfatta jämväl skoldistrikt inom Kopparbergs, Gävleborgs och Västernorrlands län. Anslaget till inackorderingsbidrag utginge för innevarande budgetår med ett belopp av 315,000 kronor, och under punkt 203 av 1930 års åttonde huvudtitel hade föreslagits, att anslaget skulle upptagas med samma belopp jämväl för budgetåret 1930/1931. Vägande skäl hade enligt departementschefens mening anförts till förmån för en utsträckning av denna bidragsverksamhet även till skoldistrikt inom Kopparbergs, Gävleborgs och Västernorrlands län. Då departementschefen emellertid av budgetära skäl sett sig förhindrad att för sistnämnda budgetår föreslå en ökning av anslaget, ansåg han sig nu icke böra förorda en sådan utsträckning, som nyss sagts, enär detta ju skulle leda till en minskning av understöden till de skoldistrikt, som för närvarande vore berättigade till bidrag från detta anslag. Han har dock förklarat sig förutsätta, att frågan om en utsträckning av anslagets giltighet skulle inom en snar framtid kunna ånyo upptagas till prövning. Dessförinnan borde likväl genom överstyrelsens försorg en närmare utredning ske rörande den merkostnad för statsverket, som härav kunde föranledas.

Emellertid komme alltid, framhåller departementschefen, ett antal fall att återstå, då ingen av de i det föregående angivna utvägarna kunde visa sig lämplig eller ändamålsenlig, utan vederbörande skoldistrikt bleve nödsakade att antingen genom förhyrning eller nybyggnad sörja för här ifrågavarande befolknings behov av skollokaler och lärarbostäder. Detta komme givetvis att medföra stora och — särskilt för skoldistrikt av den ringa ekonomiska bärkraft, varom här som oftast vore fråga — även synnerligen kännbara utgifter. Departementschefen har därför ansett sig böra ansluta sig till de framkomna förslagen om att i dylika fall särskilt statsbidrag för skollokalers och lärarbostäders anskaffande ävensom till en första uppsättning av inventarier och undervisningsmateriel bör utgå.

Departementschefen anför vidare, att, såsom skolöverstyrelsen och domänstyrelsen framhållit, starka skäl talade för att det sålunda ifrågasatta statsunderstödet skulle utgå ej enligt vissa på förhand fixerade normer utan efter prövning i varje särskilt fall av alla på frågan inverkan faktorer. Till denna uppfattning har departementschefen ansett sig böra uttala sin avslutning.

De närmare bestämmelser, som må bliva erforderliga för anslagets utgående, torde det, framhåller departementschefen, framdeles få ankomma på Kungl. Maj:t att efter vederbörandes hörande utfärda. Dessa bestämmelser torde i huvudsak böra få det innehåll, som av skolöverstyrelsen angivits i dess utlåtande den 13 juli 1926.

Vad beträffade storleken av det anslag, som för ändamålet kunde bliva erforderligt för budgetåret 1930/1931, hade, anför departementschefen, skolöverstyrelsen utan att verkställa några närmare kalkyler beräknat, att ifråga-

varande understödsverksamhet första året skulle kräva ett anslag av 50,000 kronor. Överstyrelsen hade föreslagit, att detta anslag måtte erhålla karaktären av förslagsanslag. Enligt departementschefens mening vore det icke lämpligt, att ett anslag för sådana ändamål, om vilka här vore fråga, gäves förslagsanslags natur, utan anslaget borde rätteligen, såsom fallet vore med andra liknande anslag under åttonde huvudtiteln, erhålla beteckningen av reservationsanslag. Med hänsyn emellertid till svårigheten att, innan närmare erfarenhet vunnits, med någon säkerhet uppskatta anslagsbehovets storlek har departementschefen dock förordat, att anslaget under det första året, d. v. s. budgetåret 1930/1931, upptages såsom förslagsanslag. Då något behov av statsbidrag till skolhusbyggnader, enligt vad av utredningen framgått, åtminstone tills vidare icke förelåge inom Kopparbergs och Gävleborgs län och de skolanläggningar, för vilka bidrag kunna komma ifråga inom de övriga länen, i regel torde vara av mindre omfattning, har departementschefen ansett anslagets belopp lämpligen kunna bestämmas till 30,000 kronor för budgetåret 1930/1931.

Föreliggande förslag, som tillkommit på initiativ från riksdagens sida, avser att staten skulle lämna särskilt ekonomiskt understöd åt de skoldistrikt i Norrland och Dalarna, som nödgats inrätta skolor i anledning av kronoparkskolonisation eller upplåtelse av kronotorp, skogstorp eller odlingslägenheter. Statsunderstöd skulle enligt förslaget utgå — utom i form av kostnadsfri upplåtelse av mark och tillhandahållande av virke å rot — med kontanta belopp antingen för uppförande av skolhus och lärarbostäder eller såsom hyresbidrag ävensom för anskaffande av den första uppsättningen av inventarier och undervisningsmateriell. Däremot skulle skoldistriktet själva svara för lokalernas underhåll, uppvärmning, belysning och städning, och skolorna skulle ingå i det kommunala skolväsendet. Någon fixerad skala för understödets utmätande skulle icke fastställas, utan det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att efter omständigheterna i varje särskilt fall bestämma understödets storlek. Det anses icke uteslutet att i vissa fall hela kostnaden för lokalers anskaffande skulle bestridas av statsmedel.

Enligt utskottets mening hava starka skäl anförts för den här ifrågasatta statliga understödsverksamheten. Det förhållandet, att det i nu omhandlade fall merendels gäller kommuner med svag ekonomi, synes motivera statsåtgärder i den föreslagna riktningen, vartill såsom ytterligare ett billighets-skäl kommer, att förevarande skolanläggningar, åtminstone där det är fråga om kronoparkskolonisation, föranletts väsentligen genom av staten vidtagna dispositioner. De grunder, som enligt vad ovan angivits skulle gälla för statsbidragens utgående, förefalla utskottet lämpliga.

Utskottet kan alltså icke dela den uppfattning, som kommit till uttryck i ovannämnda motion, att frågan, huruvida statsbidrag av här förevarande slag må tillkomma ett skoldistrikt, skulle prövas utan hänsyn till vederbö-

*Utskottets
yttrande.*

rande skoldistrikts ekonomiska ställning. Med den ståndpunkt, motionären härutinnan intager, får statsbidraget karaktären av ett ekonomiskt vederlag, vartill skoldistriktet skulle vara berättigade på grund av merkostnader, som förorsakats dem genom statens åtgöranden. En sådan princip anser utskottet icke kunna godtagas, så länge ännu folkskoleväsendet enligt gällande lagstiftning är en angelägenhet, om vilken vederbörande kommun i första rummet har att draga försorg, i det att kommunen har att svara för att de barn, som äro bosatta inom dess område, erhålla stadgad undervisning. I enlighet härmed kunna ifrågavarande statsbidrag icke betraktas annat än såsom rena understöd, vilka böra utgå endast i sådana fall, där behov av ekonomisk hjälp kan anses föreligga. Utskottet finner sig följaktligen böra avstyrka motionen i nu berörda del.

Mot det av Kungl. Maj:t föreslagna anslagsbeloppet å 30,000 kronor har utskottet intet att erinra. I likhet med departementschefen anser utskottet, att det erforderliga riksstatsanslaget rätteligen bör hava reservationsanslags natur. Med hänsyn emellertid till svårigheten att första året med någon tillförlitlighet beräkna vad som för ändamålet kan vara nödigt, finner sig utskottet kunna tillstyrka, att anslaget för budgetåret 1930/1931 erhåller karaktären av förslagsanslag. Utskottet förutsätter emellertid, att något mera avsevärt anslagsöverskridande icke må förekomma.

Vad beträffar frågan om inackorderingsanslagets utsträckande till skoldistrikt inom Kopparbergs, Gävleborgs och Västernorrlands län, vill utskottet framhålla angelägenheten av att den av departementschefen härutinnan i utsikt ställda utredningen verkställas på sådant sätt, att förslag i ämnet kan föreläggas 1931 års riksdag.

Då utskottet i övrigt icke funnit anledning till erinran i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) medgiva, att det må ankomma på Kungl. Maj:ts prövning, huruvida och i vad mån understöd må lämnas vederbörande skoldistrikt för upprättande av skola, avsedd huvudsakligen för kronotorparens barn, genom avgiftsfritt upplåtande under nyttjanderätt från kronopark av för ändamålet erforderlig mark och kostnadsfritt tillhandahållande å rot av erforderligt virke,

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr Olssons i Mora ovannämnda motion (II: 439), i vad den skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, till särskilt understöd åt skolväsendet i skoldistrikt inom Norrland och Dalarna på grund av kronoparkskolonisation eller upplåtelse av kronotorp, skogstorp eller odlingslägenheter för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra förslagsanslag av 30,000 kronor att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de

grunder, som av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 14 februari 1930 angivits, samt enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

Stockholm den 28 mars 1930.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 81.
